

HYPERICUM 23, maart 2023

FWT-FLORON

Het geslacht *Koeleria* (Pers.) (Fakkелgras) in Twente

Pieter Stolwijk

Koeleria (Pers.) staat bekend als een moeilijk geslacht. Honderden taxa van allerlei rang zijn er (wereldwijd) beschreven.

Flora Neerlandica 1951, p.161 *Koeleria* vermeldt 5 soorten, waarvan twee adventieven.
Koeleria vallesiana (All.) Bertoloni, graanadventief

Koeleria phleoides (Vill.) Pers., graanadventief

Koeleria albescens DC. - Fakkелgras.

Algemeen in de duinen, ook op de Waddeneilanden. Enkele malen in het binnenland gevonden op aangevoerd duinzand.

Koeleria pyramidata (Lamk.) Dom.

Uitsluitend in het Krijtdistrict, op krijt in droge hellingweiden.

Koeleria gracilis Dom. (?syn. *K. cristata* Pers.)

In het Krijtdistrict in droge hellingweiden op kalk. In het Fluviaatiele district op kalkhoudend zand van rivierduinen.

Flora van Nederland ed.20, 1983 (Heukels/Van der Meijden) vermeldt 2 soorten.

Koeleria pyramidata (Lamk.) Beauvais - Breed fakkелgras

Op droge, zonnige krijthellingen. Zeer zelden in het Krijtdistrict.

Koeleria macrantha (Ledeb.) Schultes – Smal fakkелgras

(incl. *K. albescens* DC., *K. gracilis* Pers., *K. cristata* auct. ?incl. *K. glauca* (Schrader) DC)

Algemeen in duinen, vrij zelden elders in het Krijtdistrict; overigens zeer zelden.

Taxonomie onduidelijk. (Van der Meijden)

In de edities 21, 22 en 23 (vrijwel) dezelfde vermeldingen.

Heukels' Flora van Nederland ed.24 2020 Leni Duistermaat

Geeft aan dat de indeling van het Nederlandse materiaal nog niet voldoende duidelijk is.

In afwachting van nader (genetisch) onderzoek worden drie taxa op soortniveau onderscheiden.

Koeleria albescens DC. - Duinfakkелgras (syn. *K. pyramidata* subsp. *arenaria* (Dumort.) Quintanar & Castrov.)

Plaatselijk algemeen in de duinen, elders adventief.

Koeleria pyramidata (Lam.) P. Beauvais - Breed fakkелgras.

Zeer zelden in Zuid-Limburg, mogelijk verdwenen.

Koeleria macrantha (Ledeb.) Schult. – Smal fakkelgras. (Mogelijk beter onder *K. pyramidata*, waarbij dan de naam *Koeleria macrantha* overbodig wordt.)

Zeer zelden in Zuid-Limburg en in het Rivierendistrict; elders adventief met zand.

De Twentse vindplaatsen van *Koeleria* (bron: FWT – NDFF – Naturalis; zie tabel)

De vraag kwam op of de oude vindplaatsen in Twente van *Koeleria* nog op te sporen zijn om vast te kunnen stellen welke soort er in het verleden is waargenomen. Daarom heb ik in 2022 mijn oude vindplaatsen opnieuw bezocht.

De groeiplaats aan de weg Enschede-Losser (2022)

GENOTEERD ALS	X-Y	WAARNEMER	JAAR	STATUS	GEBIED	HERBEZOEK in 2022
<i>Koeleria albescens</i> / <i>macrantha</i>	240-476	P.F. Stolwijk	2018		Seppenwoolde	terugggevonden: Koeleria albescens
<i>Koeleria albescens</i>	240-476	P.F. Stolwijk	2022			
<i>Koeleria albescens</i> / <i>macrantha</i>	245-476	P.F. Stolwijk	2006	inzaai	Twickel, Kasteel	niet gezocht
<i>Koeleria albescens</i> / <i>macrantha</i>	246-480	P.F. Stolwijk	2004	inzaai	Borne west	niet gezocht
<i>Koeleria albescens</i> / <i>macrantha</i>	258-481	A. van Renssen	2003	adventief	Oldenzaal, De Thij	niet gezocht
<i>Koeleria albescens</i> / <i>macrantha</i>	259-480	A. van Renssen	2011	adventief	Oldenzaal, Trafostation	niet gezocht
<i>Koeleria macrantha</i>	260-480	A. Koster	1985		Oldenzaal NS	niet teruggevonden.
<i>Koeleria albescens</i> / <i>macrantha</i>	260-480	P.F. Stolwijk	1987			in herb. Otto Zijlstra:
<i>Koeleria albescens</i> / <i>macrantha</i>	260-480	P.F. Stolwijk	1989			Koeleria albescens ;
<i>Koeleria albescens</i> / <i>macrantha</i>	260-480	O.G. Zijlstra	1989			in herb. Gerard Dirkse
<i>Koeleria albescens</i> / <i>macrantha</i>	260-480	O.G. Zijlstra	1990			/ Naturalis: Koeleria
<i>Koeleria macrantha</i>	260-480	G. Dirkse	1997			albescens (det. Leni
<i>Koeleria albescens</i> / <i>macrantha</i>	260-480	P.F. Stolwijk	1993			Duistermaat).
<i>Koeleria albescens</i> / <i>macrantha</i>	260-482	A. van Renssen	2003	adventief	Oldenzaal, De Essen	niet gezocht
<i>Koeleria albescens</i>	261-475	P.F. Stolwijk	2021		N732 Linderzijde	
<i>Koeleria albescens</i>	262-475	P.F. Stolwijk	2021		N732 Penninkskotten	
<i>Koeleria albescens</i>	262-475	P.F. Stolwijk	2022			
<i>Koeleria albescens</i>	263-475	P.F. Stolwijk	2022		N732 Kranengoor	
<i>Koeleria albescens</i> / <i>macrantha</i>	266-474	P.F. Stolwijk	2015		Losser, Ellermansbrug	terugggevonden: Koeleria
<i>Koeleria albescens</i>	266-474	P.F. Stolwijk	2022			albescens
<i>Koeleria cf. macrantha</i>	258-470	P.F. Stolwijk	2022	adventief	Enschede, Perik	determinatie nog onzeker

Onze waarnemingen van voor 2020 zijn genoteerd als de verzamelnaam *Koeleria albescens* / *macrantha*, omdat de Flora (ed.23) geen nadere determinatie toeliet. De waarnemingen zonder materiaal zijn ook genoteerd als de verzamelsoort.

De vindplaats 260-489 (Oldenzaal station) kon ondanks intensief speuren niet meer gevonden worden, hoewel de soort er in 5

verschillende jaren door ons is genoteerd (Arie Koster 1985; Pieter Stolwijk 1987, 1989, 1993; Otto Zylstra 1989, 1990; Gerard Dirkse 1997). Echter, Otto Zylstra heeft in 1989 op deze plek materiaal verzameld (Herbarium Otto Zylstra). Ook Gerard Dirkse (Nijmegen) heeft herbariummateriaal verzameld, nu in Herbarium Naturalis. Op grond van deze collecties is het mogelijk gebleken de planten van Oldenzaal station te determineren als *Koeleria albescens*.

Teruggevonden vindplaatsen

240-476 (Seppenwoolde), tamelijk grote groeiplaats (ongeveer 25 planten) van *Koeleria albescens* aan akkerrand in natuurontwikkelingssterrein.

Seppenwoolde 2018

Seppenwoolde 2022

De vindplaats bij de Ellermansbrug in Losser was ook eenvoudig terug te vinden. De planten daar behoren eveneens tot *Koeleria albescens*.

Ellermansbrug 2018

Ellermansbrug 2022

Samenvatting

Er zijn in Twente 3 plekken met aanzienlijke aantallen planten *Koeleria albescens* aanwezig: Ellermansbrug Losser, Seppenwoolde, weg Enschede - Losser . Een plek lijkt verloren te zijn gegaan (Oldenzaal station).

Twee plaatsen (Seppenwoolde en Ellermansbrug) zijn al sinds 2018 aanwezig met in beide gevallen tussen de 25 en 50 planten.

De vindplaats Oldenzaal station heeft in ieder geval 15 jaar bestaan, maar is niet meer aangetroffen, mogelijk ten gevolge van werkzaamheden aan het spoor. Het hier verzamelde materiaal (Otto Zijlstra en Gerard Dirkse) geeft echter uitsluitsel over de soort.

Aan de weg Enschede-Losser (N732) staat, over een afstand van meer dan twee kilometer (in 3 km-hokken), een zeer grote populatie *Koeleria albescens*¹ (2021 en 2022).

Op geen van deze plekken zijn verdachte soorten gezien die op inzaai zouden wijzen. Aanvoer van duinzand heeft op de drie recente vindplaatsen niet plaats gevonden; een adventief voorkomen is daarmee onwaarschijnlijk.

De vondst van *Koeleria cf. macrantha* aan een grote ijzeren container (gemeentegroen) in Enschede moet als adventief worden beschouwd.

Literatuur

H. Duistermaat (2020). Flora van Nederland. ed. 24.

P. Jansen (1953). Flora Neerlandica. deel 1, aflevering 2. Gramineae.

A. Koster (1985). Botanische waarnemingen op spoorwegterreinen in 1985.

Alejandro Quintanar & Santiago Castroviejo (2013). Taxonomic revision of *Koeleria* (Poaceae) in the Western Mediterranean Basin and Macaronesia.

Van der Meijden (1983). Flora van Nederland. ed. 20.

¹ Determinatie bevestigd door Leni Duistermaat, Naturalis